

*„V Amerike som túžila po Slovensku,
teraz tak nosím v srdci Ameriku.“*

Júlia Ševčíková (*1950)

Júlia Ševčíková sa narodila v Hriňovej na strednom Slovensku. Vychodila strednú zdravotnícku školu a chcela ďalej pokračovať na farmaceutickej fakulte v Bratislave. Dvaja z jej súrodencov však po vpáde vojsk Varšavskej zmluvy emigrovali v roku 1969 do Ameriky a pamätníčka mala počas maturít problémy s ŠtB. Na vysokú školu ďalej nemohla nastúpiť. Zamestnala sa ako zdravotná sestra v Liptovskom Mikuláši, neskôr sa presunula do Vysokých Tatier. Tam stretla mnohých ľudí s osudom poznačeným komunistickým režimom.

Spoznala tam i svojho budúceho manžela a už svoji sa presťahovali do Martina, kde bývali, než dokončili výstavbu rodinného domu v časti Vrútky. V roku 1980 po narodení tretieho dieťaťa im začali do schránky chodiť anonymné listy vyhrážajúce sa, že niekto ublíži ich deťom. Bez vyzvania listy pravidelne chodila vyšetrovať ŠtB. Zasielané im boli celé 4 roky.

Rok a pol po nastáňovaní sa do domu vo Vrútkach, po opakovaných pokusoch, konečne dostali možnosť vycestovať z krajiny. V júni 1986 manželia Ševčíkovci aj so svojimi štyrmi deťmi odišli na dovolenku do Juhoslávie, z ktorej sa už nevrátili. Cez kanceláriu vysokého komisára pre utečencov OSN emigrovali do USA. V novembri pricestovali do Ameriky a usadili sa v štáte Michigan, na predmestí Detroitu. V roku 1992 pamätníčkinmu manželovi diagnostikovali melanóm a predpokladalo sa, že má posledné 3 mesiace života. Rozhodla sa teda vziať ho do rodného Československa, kam napokon v októbri 1992 pricestovali. V januári 1993 tu chorobe podľahol.

Pamätníčka sa neúspešne snažila o navrátenie majetku, ktorý prepadol štátu po ich emigrácii. Vďaka manželovej životnej poisťke sa rodine podarilo postaviť sa na Slovensku na nohy, deti však ťažko niesli nové prostredie a Júlia zas prostredie staré, kde sa toho zmenilo oveľa menej, ako čakala. Krivdu cíti dodnes. Do Ameriky sa však už nikdy nevrátila.

podcast

príbeh

Aktivita 1: Som tu doma/nie som tu doma

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná škola, stredná škola

Téma:

príbehy 20. storočia, migrácia, domov, útek z totalitnej krajiny a jeho následky

Ciel:

Spoznať možnosti emigrácie z totalitného Československa a jej riziká. Uvedomiť si rozdiely v príležitostiach a celkovej situácii medzi domácim obyvateľstvom a imigrantmi. Diskutovať o oblastiach: príležitosti, sociálne siete, spoločenský život, sociálna vzdialenosť/blízkosť, spoločenský status.

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, zadania úloh pre skupiny

Postup:

- *V úvodnej časti aktivity (evokácia)* sa vhodným spôsobom oboznámime s príbehom pamätníčky. Snažíme sa predstaviť si, aké to asi bolo v čase totality prekročiť „železnú oponu“ a odísť do neznámeho sveta. Upozorňujeme na to, že návrat nebol možný a prekročenie hraníc sa dialo pod obrovským strachom z chytenia a následných vážnych reštrikčných opatrení, čo si už dnešné deti vôbec nedokážu predstaviť. Upozorníme na to, že postihnutí mohli byť nielen utekajúci, ale aj rodinní príslušníci, ktorých tu zanechali. Priblížime konkrétne opatrenia.
- V hlavnej časti (uvedomenie) žiakov/žiačky rozdelíme do skupín DOMÁCI, PRISŤAHOVALCI.
- Obidve skupiny rozdelíme ešte na 2 skupiny (vytvoríme 2 skupiny domácich a 2 skupiny prisťahovalcov).
- Každá skupina dostane svoje zadanie:
 - » DOMÁCI: 1. skupina – *Napište, aké má vaša skupina domácich výhody oproti skupine prisťahovalcov.*
2. skupina – *Napište, aké má vaša skupina nevýhody oproti skupine prisťahovalcov.*
 - » PRISŤAHOVALCI: 1. skupina – *Napište, aké má vaša skupina prisťahovalcov výhody oproti skupine domácich.*
2. skupina – *Napište, aké má vaša skupina prisťahovalcov nevýhody oproti skupine domácich.*
- Po splnení úloh vyzveme žiakov/žiačky na zdieľanie výsledkov skupinovej práce a porovnanie výhod a nevýhod v jednotlivých skupinách.
- Ako prvých vyzveme domácich s ich výhodami, následne vyzveme prisťahovalcov s ich výhodami. Zároveň ich požiadať, aby uvádzali aj zdôvodnenia svojich tvrdení, prečo si vybrali dané výhody, a formulovali argumenty na ich obhajobu. Navzájom porovnáme výhody oboch skupín, zamýšľame sa nad výstupmi a diskutujeme o nich.
- Ten istý postup zvolíme pri nevýhodách v obidvoch skupinách domácich aj prisťahovalcov. Analyzujeme, argumentujeme, obhajujeme.
- Na záver aktivity otvárame diskusiu, v ktorej sa pýtame na odlišnosti príležitostí v obidvoch skupinách. Čo tieto príležitosti ovplyvňuje. Ako tieto odlišnosti vnímame. Pýtame sa žiakov/žiačok, do akej miery má štát vstupovať do pomoci migrantom a akými konkrétnymi opatreniami by to malo byť.

- V skupine DOMÁCI nastoľujeme aj otázku, či sa môže a má zapojiť do pomoci aj domáce obyvateľstvo. Ako by mohli napomôcť začleniť sa migrantom do života spoločnosti. Žiadame o konkrétne príklady, nástroje, nápady, iniciatívy, skutky.
- V skupine PRISŤAHOVALCI sa pýtame, čo by mali urobiť samotní migranti, aby proces začlenenia do spoločnosti urýchlili, uľahčili, prípadne predišli vzniku nejakých problémov, konfliktov.
- Diskutujeme o vzťahu medzi domácimi a migrantmi, čo tento vzťah ovplyvňuje. Rozprávame sa o rozdieloch vo vnímaní jednotlivých skupín v oblasti príležitostí, sociálneho statusu, kultúrnej blízkosti, vzdialenosti.
- V záverečnej časti sa rozprávame o dôvodoch, prečo ľudia opúšťajú svoj domov (záchrana života, vojna, hladomor, vzdelanie, prenasledovanie, kultúrne dôvody, zlúčenie rodiny, náboženstvo, sexuálna orientácia, práca, štúdium atď.). Opäť sa vrátíme k príbehu pamätníčky a snažíme sa zaradiť do niektorej zo spomínaných kategórií jej odchod z domova a hľadanie útočiska v USA. Pokúsime sa predstaviť si, ako by asi odpovedala na otázky výhod a nevýhod prisťahovalectva práve ona.

Aktivita 2: Tvorba mapy

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná škola, stredná škola

Téma:

príbehy 20. storočia, migrácia, domov, práca s mapou

Ciel:

Vizualizovať pamätníckinu cestu životom. Utvárať časovú a priestorovú predstavivosť. Spájať fakty s miestami a udalosťami, uplatňovať kartografické znalosti pri tvorbe mapy života. Znázorniť, zobrazíť, vyjadriť a priestorovo usporiadať časy a miesta pôsobenia pamätníčky.

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, veľké hárky papiera, fixy/pastelky

Postup:

- Podrobne sa oboznámime s príbehom pamätníčky. Využijeme textovú podobu príbehu alebo si vypočujeme podcast. Pre ilustratívnosť môžeme použiť aj ukážky zo seriálov, ktoré sa touto tematikou zaoberajú, napr. Koniec veľkých prázdnin (1996).
- Vedeíme rozhovor o tom, aká bola púť pamätníčky, čo riskovala a aké prekážky musela prekonávať počas života v totalitnom Československu i po prekročení hraníc.
- Zvolíme si pre ďalší postup prácu s mapou, tvorbu mapy. Zvážime podľa schopností, veku, možností žiakov/žiačok, či budú pracovať samostatne, alebo im dáme možnosť pracovať vo dvojiciach, skupinách.

- Zadáme pokyn, aby si opätovne naštudovali príbeh pamätníčky, pričom svoju pozornosť sústredia na miesta, časy, udalosti. Tieto zaznamenávajú podľa vlastného uváženia. Ponecháme na žiakoch/žiačkach, aký postup zvolia pri tvorbe mapy (napr. zaznačovanie miest, časov, udalostí do vytlačenej mapy sveta, zapisovanie na papier a následná tvorba vlastnej mapy, označovanie miest zapichovaním špendlíkov do polystyrénovej dosky a pod.). Takto vytvárajú vlastnú mapu príbehu, pričom u nich rozvíjame časové a priestorové myslenie. Zároveň prepájajú svoje historické znalosti v kontexte príbehu.
- Ako doplnok môžeme zadať úlohu, aby mape dali konkrétny názov, ktorý u nich príbeh asociuje. Môžu vytvoriť i legendu, kde vysvetlia jednotlivé prvky mapy. Môžu v mape ponúknuť aj orientačné body, ktoré čitateľovi napomôžu správne sa v mape orientovať.
- Na záver aktivity žiaci/žiačky prezentujú svoje výtvary s prepojením na príbeh pamätníčky, ktorým nás pri prezentácii prostredníctvom mapy sprevádzajú. Navzájom hodnotia svoje výkony, presnosť spracovania mapy, zmapovanie príbehu a správne zasadenie do časových i priestorových reálií.
- Diskutujeme o tom, čo ich aktivita naučila, ako obohatila ich videnie sveta a ich pohľad na migráciu v časoch totality.